

■ Brož s granáty broušenými plochým brusem, Čechy, 2. polovina 19. století, osazeno v tombaku

■ Granátová brož ve tvaru hvězdy, Čechy, 2. polovina 19. století, české granáty osazené v tombaku

Český granát

text Ing. Simona Šustková, viceprezidentka Asociace starožitníků, z. s. | foto Aukční dům Valentinum VII. , www.asociace.com

Mnoho mužů možná právě teď uvažuje, jaký dárek koupit ženě. Starožitníci mají typ, v němž se muž nikdy nesplete, totiž starožitný šperk. Záleží na vkusu, někdo dává přednost květinové či geometrické secesi, jinému se líbí nadčasové art-deco. Existuje však šperkový kámen, který se nese časem bez vlivu přelétavé paní Módy. Magický rudý kámen pocházející z dávných časů a z tajemných hlubin naší země, barvou tak typický, že se stal v období národního obrození naším národním kamenem. Je v něm ukryta síla a žár a těší se oblibě již od dob Skytů v 6. až 4. století před Kristem. Jmenuje se český granát.

České granáty vyneslo žhavé magma z hloubky třiceti pěti kilometrů před miliardou let. Jsou jedinými drahokamy, které se objevují na oděvech, v císařských klenotech i na prstech prostých dívek, ve všech vrstvách českého obyvatelstva. Chemicky je český granát pyrop, což vystihuje jeho ohnivě zbarvení – řecky „pyropos“ znamená „podobný ohni“. Drobnost kamenů nahrazuje jeho jiskřivá rudá barva typická právě pro naše území. Granáty bývají v soudobých špercích často nahrazovány almandiny, které se vyskytují ve větších krystalech, což umožňuje velké brusy, ale slavné, krvavě zářící české šperky byly vytvořeny v Čechách.

Zlatnické dílny v Čechách začaly využívat granáty v době Karla IV., památky jsou z druhé poloviny 14. století, např. relikviáře. Jsou i na korunovačním kříži Přemysla Otakara I. V 18. století, kdy naše naleziště byla jediná na světě, se granáty staly natolik módními, že Marie Terezie vydala zákaz vývozu kamenů ve snaze ochránit monopol zpracování pro Čechy. Roku

■ Široký granátový náramek, Čechy, 20.- 30. léta 20. století, zlacené stříbro

1866 se zalíbily pruským vojákům, kteří si je kupovali na památku. Propagaci ještě završili zahraniční návštěvníci našich lázní, kteří si odváželi granátové šperky do všech stran světa.

Granátové šperky se vyráběly ze zlata a stříbra, ale v 19. století i ze slitiny, která se jmenuje tombak. Šperky, které lze zakoupit ve starožitnostech, bývají buď z období biedermeieru, kdy kameny byly osazovány do foukaného zlata, nebo v historizujících slozích, zejména ve stylu tzv. druhého baroka, představovaného brožemi, těžkými závěsy a náušnicemi, často s říčními perličkami. Nejvíce šperků je z přelomu 19. a 20. století. Můžeme sledovat, jak se měnil brus, dekor i technika osazení kamenů. Jeden rys je však neměnný, a to jejich barva a záře.

Nejstarší sbírka šperků s českými granáty se nachází v Třebenicích v Českém středohoří, kde bylo velké naleziště. Základem expozice je sbírka zdejšího vlastence MUDr. Václava Paříka, největší ozdobou jsou šperky mladičké Goethovy milenkyně Ulriky von Levetzow, s největším brusem pyropu o hmotnosti 13,2 karátu. ■

■ Granátový náhrdelník, Čechy, 2. polovina 19. století, tombak, skupinově osazené české granáty, články ve tvaru hvězdiček, ověsky ve tvaru květin

■ Článekový náhrdelník s granáty, Německo, Pforzheim, 2. polovina 19. století, tombak, články tvořené ohraničenými granátovými routami, závěs s almandinem ve tvaru kapky